ISBN978-9910-9645-1-0

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
ICHKI ISHLAR VAZIRLIGI
BUXORO AKADEMIK LITSEYI

„YANGI O'ZBEKISTONDA BARKAMOL AVLOD TARBIYASI: MUAMMO VA YECHIMLAR“

mavzusida o'tkazilgan ilmiy-amaliy konferensiya materiallari to'plami

BUXORO – 2023-YIL

49. ICHKI ISHLAR VAZIRLIGI AKADEMIK LITSEYLARIDA TA'LIM-TARBIYA VA KASBGA YO'NALTIRISHNING MA'NAVIY ASOSLARIDA "TEMUR TUZUKLARI"NING O'RNI
Axmetova Oygul Pulatovna, ...
50. GLOBALLASHUV VA TOLERANTLIK MADANIYATI
Hamidov Baxtiyor Ilyasovich, ...
51. MA'NAVIY-MAFKURAVIY TAHDIDLARGA QARSHI KURASHISHNING ILMIY-PEDAGOGIK ASOSLARI
Qambarov Mirzobobur Bahodir o'g'li, ...
52. NAVOIY SHE'RIYATI-INSON MA'NAVIYATIGA MADHIYADIR
Berdiyeva Sarvinoz Mamadradjabovna, ...
53. BARKAMOL INSON TARBIYASIDA AJDODLAR MEROSINING AHAMIYATI
Islomova Fazila Amrullaevna, ...
54. MA'NAVIY-MAFKURAVIY TAHDIDLARGA QARSHI KURASHISHNING ILMIY-PEDAGOGIK ASOSLARI
Jumamuratova Anarxan Abatovna, ...
55. MA'NAVIY-MAFKURAVIY TAHDIDLARGA QARSHI KURASHISHNING ILMIY-PEDAGOGIK ASOSLARI
Qambarov Mirzobobur Bahodir o'g'li, ...
56. MA'NAVIY-MAVKURAVIY TAHDIDLARGA QARSHI KURASHISHNING ILMIY-PEDAGOGIK ASOSLARI
Saimbetov Amangeldi Tilepbaevich, ...
57. MA'NAVIY-MAFKURAVIY TAHDIDLARGA QARSHI KURASHISH – HOZIRGI KUNNING DOLZARB MUAMMOSI
Aliyeva Zilola Xikmatovna.....
58. MA'NAVIYATIMIZNI YUKSALTIRISHDA FUTUVVAT TA'LIMOTINING AHAMIYATI
Rabbimova Feruza Shamsiddinovna, Jabborov Alimardon Shirinovich, ...
59. YANGI O'ZBEKISTONDA BARKOMOL AVLODNI TARBIYALASHNING MUHIM JIHATLARI
Усенова Гулназ Исламовна, ...
60. "TARBIYA" FANINI O'QITISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI
Ahmedov Anvarali Safarovich,.....

V SHO'BA
AKADEMIK LITSEYLARDA UMUMTA'LIM FANLARINI O'QITISHDA ILG'OR PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR VA ZAMONAVIY AXBOROT VOSITALARIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI

61. "TIRIK ORGANIZMLARNING KIMYOVIY TARKIBI VA UNING O'ZIGA XOS JIHATLARI" MAVZUSINI O'QITISHDA TEST USULLARIDAN FOYDALANISH
Avalboyev Olimjon Narkuziyevich, ...
62. KIMYO DARSLARIDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARNING AHAMIYATI
Usakova Zaruxan Turebayevna.....
63. UCHBURCHAK VA KO'PBURCHAKNING YUZALARINI TOPISHNING QULAY USULI
Kenjayev Sharof Shermuxamatovich, Kuvondikov Jahongir Jamoliddin o'g'li .....
64. YOSHLARNI VATANPARVARLIK RUHIDA TARBIYALASH VA CHAQIRUVGA QADAR BOShLANG'ICH TAYYORGARLIK FANI BO'YICHA O'QITISH VAZIFALARI VA AYRIM MUAMMOLARI
Musulmanov Akram Ibadullaevich.....

MA’NAVIY-MAFKURAVIY TAHDIDLARGA QARSHI KURASHISHNING ILMIY-PEDAGOGIKA SOSLARI

Qambarov Mirzobobur Bahodir o‘g’li,
Buxoro davlat universiteti
Pedagogika kafedrasi mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada bugungi kunda yurtimizda amalga oshirilayotgan yoshlarga oid davlat siyosati hamda qadimdan ota-bobolarimiz tomonlaridan shakllanib kelgan asl ma’naviy qadriyatlarimizni bugungi kundagi ahamiyati nechog’lik muhim ekanligi ko'rsatib o’tilgan. Zotan, mustaqil davlatimiz istiqboli uchun ma’naviyati yuksak, barkamol insonlar zarurdir. Maqolada milliy o‘zlik va ma’naviy qadriyatlarga qarshi tahdid va xatarlar tobora kuchayib borayotgan bir paytda yoshlar tarbiyasi va ularga ta’sir qiluvchi omillar tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: qadriyatlar, axloq, ma’naviyat, axborot xuruji, vatanparvarlik, demokratiya.

Bugungi globallashuv jarayonida insoniyatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi tubdan o‘zgarib ketdi. Bu o‘zgarishlar natijasida bir qator dolzarb ahamiyatli, ta’sir doirasi jahon hamjamiyatini qamrab olgan, bashariyatning kelajakdagi ijtimoiy taraqqiyotini belgilab berayotgan muammolar vujudga keldi. Bu muammolar insoniyatning global muammolari deb ataladi, hamda ularning yechimini topish yo‘lida barcha davlatlarning kuch-qudrati, imkoniyat-harakatlari jamlanishi maqsadga muvofiq. Global muammolardan tinchlikni saqlash va qurolsizlanish muammosi eng universal ahamiyatga ega, chunki bu muammo hal etilmasa, Yer yuzida hayot va sivilizatsiyaning kelajagi o‘ta achinarli ahvolga kelishi muqarrar. Insoniyat tarixida, ba’zi ma’lumotlarga ko‘ra, jami 14 mingdan ortiq urushlar ro‘y bergan va ming afsuski, harbiy mojaro va ziddiyatlar sayyoramizning turli hududlarida hanuzgacha yuz bermoqda. Axborotlashgan jamiyatning shiddat bilan o‘zgarib borishi natijasida «XX asrda globallashuv jarayonining tezlashishi va umumsayyoraviy sivilizatsiyaning shakllana boshlashi jahon mafkuralarining xarakterini o‘zgartirib yubordi. Ularning o‘rnini bosadigan qudratli mafkuraning yo‘qligi, geosiyosiy maqsadlarning o‘zgargani esa bu g‘oyalarning salbiy ta’sirini yanada kuchaytirdi. Bunday sharoitda o‘z maqsadini aniq belgilab olgan, ehtiyoj va manfaatlarini yaxshi anglab etgan, o‘z e’tiqodiga ega bo‘lgan, bir so‘z bilan aytganda o‘z milliy g‘oyasini shakllantirgan millatgina kelajagini saqlab qoladi va istiqbolini belgalaydi[22]. Shunday millat sifatida shakllangan o‘zbek xalqi o‘zining asrlar osha yashab kelayotgan milliy g‘oyasi asosida yoshlar dunyoqarashini ilg‘or

[22]Safoeva. S. Globallashuv jarayonining ijtimoiy hayot sohalariga ta’siri. // Globallashuv jarayonida jamiyatni demokratlashtirishning siyosiy, falsafiy-huquqiy masalalari. –Toshkent: Falsafa va huquq nashriyoti, 2006, 27-bet

texologiyalar bilan boyitish, turli ta’sirlar negizida o‘zlikni anglash, milliy qadriyatlarni e’zozlash va estetik madaniyatni kelajakka o‘z holicha yetkazishga doimo tayyordir.

Bugungi kunga kelib globallashuv jarayonida dunyoda g‘oyaviy, mafkuraviy kurash, ya’ni dunyoni g‘oyaviy jihatdan bo‘lib olishga bo‘lgan urinish kuchayib bormoqda. Albatta, bunday vaziyatda mustaqilligimizni mustahkamlash, uning barqarorligini, farovonligini, tinchligini va kelajagini ta’minlash har birimizning yuksak burchimizdir. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyev globallashuv sharoitida ma’naviyatga qarshi turli xurujlar haqida gapirar ekan: “Bugungi kunda yon-atrofimizda diniy ekstremizm, terrorizm, giyovandlik, odam savdosi, noqonuniy migratsiya, “ommaviy madaniyat” degan turli balo-qazolarning xavfi tobora kuchayib borayotganini hisobga oladigan bo‘lsak, bu so‘zlarning chuqur ma’nosi va ahamiyati yanada yaqqol ayon bo‘ladi”[23], deb alohida ta’kidlaydi. Insonning qalbi va ongiga jo bo‘lgan milliy ma’naviy-axloqiy negizlar uni butun umri davomida halol, pok, bilimli, xalq xizmatida bo‘lishga, Vatan ravnaqi hamda taraqqiyotiga hissa qo‘shishga, o‘zining ongli va erkin mushohada qiluvchi shaxs sifatida kamol topishiga undaydi. Shu boisdan O‘zbekistonning mustaqil taraqqiyot yo‘lidagi Harakatlar strategiyasini, o‘zbek xalqining buyuk davlat barpo etish borasidagi maqsad-muddaolarini keng jamoatchilikka har tomonlama tushuntirish, globallashuv jarayonining asl mohiyat-mazmunini jamiyat estetik madaniyatidagi rolini aniq va ravshan qilib olish, jamiyatimiz a’zolariga yetkazib berish dolzarb vazifalardan biriga aylandi. Globallashuv sharoitida ma’naviy tahdidlardan xalqni, xususan, o‘sib kelayotgan yoshlarni asrash, ularning qalbiga ezgulik g‘oyalarini singdirish jamiyat hayotining barcha sohalarida izchil amalga oshirilmoqda. Ta’lim tizimining barcha bo`g`inlarida ta’lim-tarbiya, targ‘ibot va tashviqotning samarali usul va vositalaridan oqilona foydalanish taqozo etilmoqda. Bugungi kunda globallashuvning ijtimoiy hayotimiz bilan bog‘liqligi xususida Prezidentimiz Sh.M.Miriziyoyev o‘z fikrlarini bildirar ekan, “Yangi tahdidlar, jumladan, «ommaviy madaniyat» xavfi va boqimandalik kayfiyati paydo bo‘layotgan, odob-axloq, qadriyatlarning yo‘qolish xavfi yuzaga kelayotgan hozirgi globallashuv sharoitida bu g‘oyat muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu sababli, mening fikrimcha, inson ma’naviy olami, xalqlar madaniyatini belgilaydigan manbalarni asrab-avaylash va boyitish bugungi kunda har qachongidan ham

[23]MirziyoevSh..M.Jamiyatimiznierkinlashtirish, islohotlarnichuqurlashtirish, ma’ naviyatimizniyuksaltirishvaxalqimizninghayotdarajasinioshirish – barchaishlarimizningmezonivamaqsadidir. T. 15. -T.: O‘ zbekiston. 2017. – 320 b

muhimdir”[24], - deb ta’kidlaydilar. O‘zbekiston mustaqil taraqqiyot jarayonida milliy uyg‘onish davrini boshdan kechirayotganligiga, madaniy merosimiz, milliy urf-odat, qadriyatlarimizni tiklayotgan bir paytda dunyoda ezgulik va yovuzlik o‘rtasidagi ziddiyat kuchayib borayotganligiga guvoh bo‘layapmiz. Har qanday mafkura xalqning ma’naviy- ruhiy ehtiyojlarini milliy an’analari va turmush tarzini hisobga olgan taqdirdagina yashovchan, ta’sirchan bo‘ladi. Shu o‘rinda globallashuv jarayonida yoshlarning yangicha estetik madaniyatni shakllantirish bo‘yicha islohotlarni amalga oshirish vazifasi milliy mafkura asosida bizning diqqat markazimizda turibdi. Bugun dunyo taraqqiyoti shu darajaga yetdiki, endi mafkuraviy kurash, ma’naviy salohiyat etakchi o‘ringa chiqdi. Insoniyat taraqqiyoti turli tahdidlar ta’siriga tushib qoldi, xavfsizlik va barqarorlikka rahna solishga, hatto uning hayotini izdan chiqarishga qaratilgan tahdidlar kundan – kunga kuchayib bormoqda, endi qurol-yaroqlar emas, balki “fikrga qarshi faqat fikr, g‘oyaga qarshi faqat g‘oya” bilan kurashib olg‘a borish mumkin.

Mafkuraviy kurash bir jamiyat, mamlakat ichida ham, xalqaro va davlatlararo miqyosda ham davom etmoqda. Hozirgi vaqtda mafkuraviy vositalar orqali o‘z ta’sir doirasini kengaytirishga intilayotgan siyosiy kuchlar va harakatlar tobora keskinlashib bormoqda[25]. Muayyan millat, jamiyat, davlatning tinchligi va barqarorligiga qarshi qaratilgan, siyosiy va konstitutsion tizimni zaiflashtirish va buzishga yo‘naltirilgan, fuqaro va jamiyat xavfsizligiga tahdid soluvchi mafkuraviy tajovuzlar keskinlashmoqda. Bunday tajovuzga qo‘l urayotganlar o‘z yovuz maqsadlariga erishish uchun har qanday usullardan, odamlarning diniy, milliy hissiyotlari, hayotda mavjud bo‘lgan ijtimoiy-iqtisodiy qiyinchiliklaridan ustalik bilan foydalanishga harakat qiladilar. Bugungi kunda ularning aholining ma’lum bir qatlamlari, ayniqsa, yoshlarning qalbi va ongini o‘zlariga ma’qul bo‘lgan g‘oya bilan egallashlari, ya’ni buzg‘unchi g‘oyalar, diniy ekstremizm, g‘oyalarini singdirish kabi g‘arazli maqsadlari xalqqa ayon bo‘lib bormoqda. Ushbu tahdidlar dunyoning turli buzg‘unchi kuchlari tamonidan shunday ustakorlik bilan tarqatilmoqdaki, u o‘zining jozibali ta`sir kuchi orqali ko‘plab insonlarni kundan – kunga o‘z domiga tortib bormoqda. “Tahdid” deganda inson hayotiy faoliyati, umuman, yashashni chigallashtiruvchi hamda tarixiy davr davomida aniq maqsad uchun yo‘naltirilgan ijtimoiy strukturani, davlatning siyosiy asosini zaiflashtiruvchi, qolaversa, yemirishga qaratilgan mahalliy, hududiy, mintaqaviy

[24]Yakubovich,A.H. The emergence of the Syrian crisis and the impact of the exsternal forces on it. Bulletin SocialEconomic and Humanitarian Research, 2019 (4(

[25]Toshbekova. M.X. “Problem of Solving Ideological Threats in the Context Globalization” 5 th International emi entrepreneurship social sciences congress june 29-30. 2020/ Gostivar-N-Macedonia. 2020 www.emissc.org 226-234- бетлар 6 (8), 2020, e-ISSN 2658-5561

ijtimoiy va tarixiy vaziyatni tushunish mumkin. Albatta bunday buzg‘unchi g‘oyalar hamma joyda ham o‘z ta’sirini o‘tkazmay qolmaydi, bunga faqat o‘zimizga ishonch bilan bir yoqadan bosh chiqarsak, bu buzg‘unchi g‘oyaga qarshi kurashishimiz mamlakatimiz taraqqiyotini yanada rivojlanishiga xissa qo‘shgan bo‘lamiz. Bugun dunyoning mafkuraviy manzarasida inson qalbi va ongiga ta’sir o‘tkazuvchi, turli xil vositalar bilan kurash olib boruvchi mafkuraviy poligonlar faoliyati tobora yaqqolroq ko‘zga tashlanmoqda. Taraqqiyotning hozirgi bosqichida jahonda g‘oyat murakkab va tahlikali jarayon kechmoqda. Bular dunyoning siyosiy, mafkuraiy manzarasidagi o‘zgarishlar, taraqqiyotning yangi bosqichiga ko‘tarilishi va bu taraqqiyotga g‘ov bo‘ladigan demokratik rivojlanishni izdan chiqaradigan, jamiyat barqarorligiga rahna soladigan g‘oyaviy-mafkuraviy to‘siqlarning paydo bo‘lishi bilan izohlanadi. Shu bois ham hozirgi vaqtda yurtimizdan yetishib chiqqan buyuk alloma ajdodlarimizning ilmiy-ma’naviy merosini o‘rganish jarayonida nafaqat ilmiy maqsadlar, balki ma’naviy tarbiya manfaatlari ustuvorligidan ham kelib chiqish zarurdir. Shunday darajaga erishish lozimki, yoshlarimiz ajdodlarimiz qoldirgan boy merosni o‘rganish bilan bir qatorda ularni jahon miqyosida targ‘ib qilishda ham faol ishtirok etsinlar. Buning natijasida yoshlarimiz qalbida cheksiz faxr va g‘urur hissi yanada mustahkamlanadi. Ma’lumki, o‘z Vatani bilan faxrlanish tuyg‘usi inson qalbida yuksak ma’naviyatni shakllanishida keng yo‘l ochib beradi. Bugungi kunga kelib anglab turibmizki, ularga qarshi kurashish har birimizning dolzarb vazifamiz ekan. Chunki, mafkuraviy tahdidlar aholining ma’lum bir qatlamlari, ayniqsa, yoshlarning qarashlarini o‘zlariga ma’qul bo‘lgan yo‘nalishda o‘zgartirish, diniy ekstremizm, axloqsizlik kabi buzg‘unchi g‘oyalarni singdirishga urinishdek ko‘rinishlarda sodir bo‘lmoqda[26]. Globallashuv jarayonida kishilarni, ayniqsa yoshlarni turli xil ko‘rinishdagi mafkuraviy xurujlar ta’siridan asrashda bir qator quyidagi jihatlarga alohida e’tibor qaratish zarur. Jumladan, mafkuraviy tahdidlarga qarshi doimo sergak, ogoh va hushyor bo‘lib yashash. Yoshlar o‘rtasida sog‘lom turmush tarzini targ‘ib etish, ularning ma’naviy axloqiy tarbiyasini shakllantirish, yoshlar ongida vatanparvarlik, insonparvarlik, mehr-oqibat, el-yurt sha’nini ardoqlash kabi ulug‘vor fazilatlarni kamol toptirishda oila-mahalla-ta’lim muassasasi hamkorligi asosida ish tashkil etish. Bugungi axborotlar jadal kechayotgan bir vaqtda axborot xurujlari asiriga aylanmaslik. Demak, axborot kurashi avj olgan XXI asrda yoshlarni mafkuraviy xurujlardan himoya etishda ma’naviy-marifiy targ‘ibot ishlarining ta’sirchanligini oshirish, hayotimizda sodir bo‘layotgan ijobiy o‘zgarishlar haqidagi chuqur tahliliy ma’lumotlarii yosh avlodga

[26]Quchqarov. V. Milliy o’zlikni anglash va barqaror taraqqiyot T.: Akademiya , 2013 67-bet

yetkazish, ularning ijtimoiy faolligini kuchaytirish har qachongidan ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa qilib aytganda, bugungi kunda mafkuraviy tahdidlar aholining ma’lum bir qatlami, ayniqsa, yoshlarning qarashlarini o‘zlariga ma’qul bo‘lgan yo‘nalishda o‘zgartirish, diniy ekstremizm, axloqsizlik kabi buzg‘unchi g‘oyalarni singdirishga urinishdek ko‘rinishlarda sodir bo‘lmoqda. Mafkuraviy tahdidlarga qarshi doimo sergak, ogoh va hushyor bo‘lib yashashni o‘rganish, murakkab va tahlikali hayotning shafqatsiz o‘yinlari to‘g‘risida biryoqlama va soxta tasavvurlar shakllanmasligiga alohida e’tibor berish lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro`yxati:

1. Mirziyoyev.Sh.M. Milliy taraqqiyot yo’limizni qat’iyat biln davom ettirib, yangi bosqichga ko’taramiz. 1-jild –T.: O’zbekiston , 2018. 29-30-betlar.

2. Mirziyoyev.Sh.M. Jamiyatimizni erkinlashtirish, islohotlarni chuqurlashtirish, ma’naviyatimizni yuksaltirish va xalqimizning hayot darajasini oshirish – barcha ishlarimizning mezoni va maqsadidir. T. 15. -T.: O‘zbekiston. 2017. –326 b.

3. Safoeva. S. Globallashuv jarayonining ijtimoiy hayot sohalariga ta’siri. // Globallashuv jarayonida jamiyatni demokratlashtirishning siyosiy, falsafiy-huquqiy masalalari. –Toshkent: Falsafa va huquq nashriyoti, 2006, 27-bet. 4. Quchqarov. V. Milliy o’zlikni anglash va barqaror taraqqiyot T.: Akademiya , 2013 67-bet

5. Zokirov B. G‘arb tamadduni: inqiroz alomatlari // Tafakkur, 2007. №2. – 23 b.

6. Quronov. M Mafkuraviy tahdidlar va yoshlar tarbiyasi T.: Akademiya ,2008 54- bet

7. Pulatov Sh.N. XIX asr oxiri - XX asr boshlarida Hindistondagi ijtimoiy-siyosiy vaziyat. Academic Research In Educational Sciences. Volume 1. 2020 468-474 P.